

A.49. ELS PROCEDIMENTS POLICIALS I L'ÚS DE LA FORÇA

Al llarg del 2013 el Síndic ha continuat rebent queixes relacionades amb la manca de proporcionalitat en l'ús de la força fora de les dependències policials i per actuacions policials considerades abusives.

Així mateix, la gravetat d'alguns fets relacionats amb l'actuació dels agents policials ha portat el Síndic a obrir actuacions d'ofici per conèixer les circumstàncies concretes en les quals s'ha produït la intervenció policial.

Entre els principis bàsics d'actuació que han d'inspirar l'actuació policial, mereixen una atenció especial els que prohibeixen qualsevol pràctica abusiva, arbitrària o discriminatòria que impliqui violència física o moral, i també les normes que han de regir l'ús de les armes, particularment quan comportin un risc racionalment greu per a la vida o la integritat física dels policies o de terceres persones.

En aquest sentit, tant l'article 5 de la Llei orgànica 2/1986, de 13 de març, de forces i cossos de seguretat (LOFCS), com l'article 11 de la Llei 10/1994, de la Policia de la Generalitat-Mossos d'Esquadra, estableixen que els funcionaris de policia s'han de regir pels principis de congruència, d'oportunitat i de proporcionalitat en la utilització dels mitjans al seu abast, i han d'actuar amb la decisió necessària i sense retard.

En l'àmbit internacional, les declaracions que fan referència a l'ús de la força també estableixen unes exigències a l'hora de fer-ne ús. La primera assenyala que només es pot emprar per dur a terme una tasca exigida o autoritzada per la llei i la segona fa referència a la necessitat, en el sentit que només es pot utilitzar quan sigui estrictament necessari. Per tant, com a marc d'actuació general s'entén que l'ús de la força ha de ser excepcional.

El compliment d'aquests principis s'ha d'entendre exigible no sols respecte de l'ús de la força, sinó també respecte l'ús que es fa de les armes o dels mitjans coercitius.

Com a resposta a les queixes rebudes, no deixa de ser significatiu que l'Administració justifiqui sempre l'ús de la força per l'actitud agressiva, amenaçant o increpant del ciutadà. En el moment de la immobilització, les respostes

rebudes també coincideixen a descriure que la raó per la qual s'immobilitza el ciutadà és perquè reiteradament aquest insulta, increpa i intenta colpejar els agents i, en conseqüència, queda detingut per un presumpte delictes de resistència i desobediència.

El denominador comú de l'actuació policial en aquests casos és que la persona queda detinguda en posició bocaterrosa i amb les manilles posades, moment en el qual s'incrementa la vulnerabilitat del detingut, que es troba del tot immobilitzat i sota la presència i el control d'un grup d'agents.

En aquests casos, la urgència de la situació i l'obligació de respondre-hi dóna als agents una autonomia en la presa de decisions, entre les quals hi ha l'ús de la força. Aquesta autonomia s'exerceix sense que hi hagi una supervisió directa d'un superior ni tan sols mecanismes que permetin garantir que l'actuació policial s'encamina en tot moment a aconseguir l'equilibri entre la coerció legítima i la protecció efectiva dels drets de la persona.

La pràctica abusiva, arbitrària i discriminatòria no hauria de ser tolerada en cap cas policial

Els agents del Cos de la Policia de la Generalitat – Mossos d'Esquadra (PG-ME) disposen, en el desenvolupament de les seves funcions, d'armes de foc i munició de dotació reglamentària. Així mateix, en determinats casos poden utilitzar altres elements com a armes o eines d'ús policial.

Les diverses armes i eines d'ús policial regulades per mitjà d'instruccions tenen la consideració d'armes o eines d'ús general o ordinari, o bé d'ús restringit a determinades unitats policials en funció de l'ús que es determini.

Pel que fa a la seva utilització, la Instrucció 8/2012, sobre la utilització d'armes i eines d'ús policial, modificada per la Instrucció 10/2012, estableix que es tindran sempre en compte els principis de congruència, d'oportunitat i de proporcionalitat a l'hora de fer-ne ús. També classifica les situacions en què es pot produir en risc baix, mitjà i alt.

La Instrucció també estableix que les defenses policials es poden utilitzar com a element de contenció o immobilització o com a arma de defensa. Però en aquests casos l'ús es preveu que es limiti a un o dos cops curts i secs. Els cops s'han de donar amb la defensa en paral·lel al terra i en parts muscularment protegides del tram inferior del cos. En cap cas s'ha de fer servir de dalt a baix ni sobre zones vitals del cos humà com ara el cap.

L'Administració no hauria de defugir una investigació interna si hi ha sospites de conductes policials abusives

L'ús del bastó policial en una de les queixes analitzades s'emmarca en una situació classificada per l'Administració com de risc mitjà, en la qual s'assenyala que els agents, percebent un risc per a la seva integritat, van treure les seves defenses per mantenir la distància de seguretat. Es fa constar que en cap moment es va copejar cap persona amb la defensa, contràriament al que diu el ciutadà, que manifesta que va rebre diversos cops i que va ser reduït i immobilitzat amb violència. Alhora, aporta fotografies dels hematomes que presenta i informes mèdics que reflecteixen lesions físiques compatibles amb els fets que denuncia.

Amb tot, l'Administració informa que es va celebrar el judici per aquests fets i el ciutadà va ser condemnat per desobediència als agents de l'autoritat. En un altre cas el ciutadà es va morir, però la resolució judicial dictada va descartar qualsevol responsabilitat penal dels agents intervinents.

Independentment de la responsabilitat penal que sigui atribuïble als agents investigats per un ús inadequat de la força, l'Administració no

hauria de defugir en cap cas una investigació interna per establir l'existència o no d'un altre tipus de responsabilitat d'aquests agents sota sospita. És indubtable que la tramitació d'un procediment penal comporta una sèrie de límits des de la perspectiva de la investigació policial en l'àmbit administratiu intern.

No obstant això, i d'acord amb el que estableix la mateixa normativa de policia, aquesta circumstància no impedeix la instrucció pels mateixos fets d'una informació reservada o de l'expedient disciplinari corresponent, atès que es tracta d'àmbits d'enjudiciament diferents.

Cal revisar els protocols i la formació dels agents en intervencions, detencions i immobilitzacions al carrer

En definitiva, es tracta d'investigar els fets que han tingut lloc d'una manera exhaustiva i amb promptitud, comprovar si l'actuació que s'ha dut a terme s'ajusta als procediments d'actuació legalment previstos i adoptar, si escau, les mesures correctores oportunes.

En aquest sentit, el Síndic considera que cal revisar a fons els procediments i protocols d'actuació establerts en el cas de detencions i immobilitzacions al carrer per aconseguir les màximes garanties de seguretat i de salvaguarda dels drets de les persones.

En el mateix sentit, i com ha suggerit el Síndic en reiterades ocasions al Departament d'Interior, s'ha de revisar i actualitzar la formació que reben els agents sobre les intervencions policials quan s'ha d'identificar i detenir algú al carrer i l'ús correcte de les eines de dotació policial.

Queixa 05190/2013

Un ciutadà presenta una queixa per una presumpta actuació irregular d'uns agents del Cos de Mossos d'Esquadra. La persona interessada es queixa que va rebre diversos cops amb el bastó policial, mentre el reduïen i l'immobilitzaven en posició bocaterrosa. També es queixa que, mentre l'immobilitzaven, va veure com copejaven la seva parella i altres nois. A hores d'ara, el Síndic està en procés d'estudiar la informació rebuda per part de l'Administració i, així que l'hagi analitzat, emetrà la resolució corresponent.